

Н. І. ГЛЕБОВА

ПРОФЕСІЙНО-СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ (СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)

У статті розглянуто підходи до вивчення соціальної компетентності фахівців як інтегральної характеристики ефективності соціалізації особистості професіонала та умов інтеграції соціально затребуваних якостей міжособистісної соціальної взаємодії в інтеракції, ідентичності та презентації. Проаналізовано специфіку дослідження соціальних характеристик галузевого фахівця засобами соціології за результатами універсальними та інваріантними формами вияву соціально-професійної взаємодії. Встановлено перелік базових соціологічних маркерів якості успішних соціальних взаємодій і продуктивних співвідношень соціальної та професійної поведінки груп галузевих фахівців. Наведено результати соціологічного дослідження найбільш важливих параметрів та аналізу показників рейтингів важливості й реалізованості факторів (груп параметрів) професійної соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту.

Ключові слова: соціальна компетентність, соціальна взаємодія, фахівці галузі водного транспорту, соціологічні параметри, соціологічне дослідження.

Сучасні соціологічні теорії дають змогу визнати соціальну компетентність членів тих чи інших професійних груп суттєвим фактором їх соціальної мобільності. Дослідження й розвиток чинників формування соціальної компетентності майбутніх фахівців як інтегративного показника ефективності їх професійно-соціальної взаємодії у виробничих умовах та відповідності особистісних якостей вимогам/очікуванням соціального середовища колективу певної галузі є актуальним і важливим напрямом професійної освіти. Наші наукові інтереси полягають у розкритті ресурсного потенціалу соціальної компетентності в процесі становлення майбутнього фахівця водного (морського) транспорту.

У низці наших попередніх праць [4; 19] ми констатували, що в сучасних зарубіжних дослідженнях соціальної компетентності спостерігаються досить різні підходи: розгляд проблеми соціальної взаємодії зосереджений на аспектах забезпечення власних інтересів особистості та її соціальної адаптації, здатності до інтеграції в суспільство й усвідомлення суспільних норм і цінностей, а більшість моделей виявлення соціальних компетентностей ґрунтується на засадах психології комунікації, моделюючи генезис соціально компетентної поведінки як раціонального процесу, що йде за циклом управління або регуляції індивідом своєї поведінки шляхом порівняння бажаного (цільового) стану з реальним (поточним) [4, с. 144–154]. Однак у більшості праць [1, с. 2–24] не розмежовують компетентність як потенціал і як поведінку, що ускладнює її розгляд як постійного атрибуту через «абстрагування стосовно різних ситуацій», асимілюючи в індивідуальних структурах параметри-цінності, що стосуються різних компетенцій [22, с. 141–153] і можливості розрізнення загальних та специфічних соціа-

льних компетенцій з урахуванням специфіки ситуацій. У соціологічній перспективі виокремлюють три фундаментальних підходи до соціальної компетентності: як форми організації соціального знання, як форми організації комунікативних навичок і як форми протидії незнанням, що є ознакою інтегративного поєднання розгляду соціальної взаємодії в інтеракції, ідентичності й презентації як соціально затребуваних якостей, що свідчать про соціальний предмет спрямування [24, с. 7–25; 13, с. 264–274].

Оскільки ключовими поняттями змістового наповнення поняття соціальної компетентності є «здатність», «спроможність», «готовність», а також такі ознаки, як успішна взаємодія, розв'язання проблемних ситуацій у процесі комунікацій та успішне виконання фахових соціальних ролей, практичний аспект характеристики соціальної компетентності фахівця передбачає ефективність реагування особистості й досягнення нею реальних цілей у певному соціальному контексті з використанням відповідних для цього методів з орієнтацією на показники успішності та ефективності суб'єкта в контекстах чинників конкуренції. Соціологічний дискурс суб'єкт-суб'єктних взаємодій індивідів потребує й характеристики практичного ефекту виникнення «соціально-компетентних відносин» як нової суб'єктивної реальності в процесі групових взаємодій індивідів, що певним чином є формою знаходження індивідом балансу багатьох соціалізаційних аспектів, дає змогу включати до її маркерів власне якість соціальних взаємодій і говорити про розробку уніфікованих методик вимірів, що ґрунтуються на показниках, незалежних від різноманіття конкретних умов [24, с. 7–25].

Хоча інтерес українських фахівців до проблем фахової компетентності спеціалістів водного транспорту як важливого професійного ресурсу зачіпає достатньо широке коло вказаних вище аспектів, що засвідчується матеріалами соціологічних [17] і міждисциплінарних досліджень проблем галузевої професійної освіти й активізації людського ресурсу [15; 16], досі в багатьох аспектах даються взнаки методологічна неструктурованість і розмитість у підходах до вивчення форм соціальної взаємодії фахівців на тлі загальносвітоглядного й ціннісного наповнення гуманітарних освітніх програм сучасних навчальних закладів технічного спрямування. Оскільки сучасна професіоналізація є тим «соціальним механізмом», який «функціонує як засіб розвитку змісту праці» [12, с. 192], дослідження співвідношень соціальної та професійної поведінки груп галузевих фахівців як чинника вертикальної мобільності професіоналів дозволяє говорити про необхідність розробки інтегруючої моделі соціологічного супроводу розвитку соціально-професійної компетентності особистості професіонала в інтелектуальній, комунікативній, правовій, інформаційній, соціокультурній та інших сферах [5].

Метою статті є обґрунтування соціологічних параметрів і репрезентація результатів соціологічного дослідження розвитку соціально-професійної компетентності особистості майбутнього фахівця водного транспорту.

Грунтуючись на аналізі галузевих напрацювань та попередніх власних висновках (за матеріалами глибинних інтерв'ю з діючими представниками морських професій) [3; 4, с. 144–154], структурною базою вивчення професійної соціальної компетентності фахівців водного транспорту ми обрали модель дослідження соціальної компетентності У. Каннінга [21, с. 154–163], основна ідея якого полягає в розрізненні процесів розвитку й формування соціально компетентної поведінки на основі аналізу ситуації та вибору відповідних процедур поведінки в процесах моделювання поетапної структури дослідження з урахуванням таких аспектів:

- ситуації щодо мотивації індивіда в досягненні власних цілей у контексті особливостей та вимог соціального характеру;
- варіантів поведінки індивіда щодо вибору альтернативних рішень і їх використання в певній специфічній ситуації в контексті власного цілепокладання й вимог соціального середовища;
- реалізації передбачуваної поведінки шляхом використання набутих і розвинених навичок;
- здатності до самооцінки в діях, що призводять до зміни ситуації в контексті завдання досягнення власних цілей та соціальних вимог, здатності до ініціювання нового циклу поведінки [22, с. 141–153].

Структурна модель соціальної компетентності У. Каннінга пов'язана з його структурною моделлю соціальних навичок, в якій у доповнення до перцептивно-пізнавальної сфери соціальної компетентності додається мотиваційно-емоційна, а також поведінкова сфера. Правомірність застосування обраного У. Каннінгом структурного підходу з огляду на збереження цілісності дослідження компетентності суб'єкта професійної діяльності через взаємозв'язок у ньому, скажімо, таких компонент, як: «відповідальність» – «просоціальність» – «самоконтроль», – підтверджується й аналізом фахових джерел щодо змісту та структури соціальної відповідальності в низці праць зарубіжних [11, с. 109–116] і вітчизняних авторів [2; 14], що дає змогу розглядати її не лише як суб'єктивно-оціночну категорію. Ідеться про створення в суб'єкта системи спеціальних знань, досить відмінних від загальних повсякденних знань, які дає більшість традиційних освітніх програм, і як про особливу соціальну практику (сукупність специфічних комунікацій і взаємодій, способів узгодження й оформлення соціальних смислів і дій), у межах якої формуються певні габітуси соціально орієнтованої свідомості фахівців (як диспозиції, що породжують і структурують практику носія певного знання, його уявлень і орієнтацій у соціальному просторі) і структура яких, у свою чергу «являє собою навчальні, культурні, моральні та інші практики» [9, с. 21–25]. Відтак, очевидна потреба в застосуванні інтегруючих методів вимірювання та уваги до процесів, у яких створюється соціально-компетентна поведінка в конкретних видах діяльності та до функцій окремих соціальних компетенцій (або їх взаємодії), що діють при створенні такої поведінки, тобто ідентифікації ознак через емпіричне виведення відповідних соціальних компетенцій, коли йдеться про специфічні компетенції, що стосуються лише цілком визначених груп ситуацій [22].

Результати низки досліджень успішної професійної, міжособистісної, ролі в взаємодії в професійному середовищі моряків у сучасних умовах [20; 23, с. 169–174] слугують підґрунтям вивчення соціальної компетентності фахівців морського флоту як соціальної складової професійного середовища й «морської професійної субкультури». Аналіз досліджень, у яких пов'язано структуру, зміст, специфіку професійної діяльності фахівців водного транспорту з розвитком і реалізацією соціально-психологічних якостей [7; 8; 10, с. 52–57], дозволяє говорити про різні структурні рівні суспільної та індивідуальної свідомості особистості майбутнього фахівця, яка забезпечує його професійну ефективність у їх цілісності. Системний розвиток у майбутніх офіцерів соціальних компетенцій як умови дотримання галузевих «стандартів і процедур у прийнятті рішень» [6; 18] потребує виокремлення й узагальнення широких соціальних характеристик галузевого фахівця засобами «морської соціології» за результуючими універсальними та інваріантними формами вияву соціальних компетентностей на кількох рівнях: 1) координації (оцінювання узгодженості, злагодженості та передбачуваності поведінки індивідів у груповій взаємодії); 2) кооперації (оцінювання результативності співпраці індивідів для досягнення спільної мети, творення корисних для функціонування групи та розвитку кожного її представника цінностей); 3) субординації (оцінювання ефективності відносин підлеглості та підпорядкування).

Рис. 1. Елементи соціальної компетентності фахівців водного транспорту

Пропоновані нижче результати отримані в ході соціологічного дослідження професійної соціальної компетентності (ПСК) майбутніх фахівців водного транспорту (студентів Херсонської державної морської академії – ХДМА, $n=274$), виконаного за допомогою авторської анкети (Н. І. Глебова) [19, с. 239–252], що складається з пунктів (питань), які відображають елементи структури професійної соціальної компетентності та щодо яких (у шкалі Лайкерта) респонденти оцінюють міру реалізованості в

них параметрів соціальної компетентності й міру їх (параметрів) професійної важливості. Загалом у вимірюваній структурі соціальної компетентності налічується чотири великих блоки параметрів: соціально-комунікативної компетентності, моральної компетентності, толерантності та директивності-субординативності.

Блок параметрів соціально-комунікативної компетентності (див. [21]), у свою чергу, охоплює чотири групи параметрів: соціальну спрямованість (просоціальність, гнучкість перспективи, плюралізм цінностей/загальна толерантність, готовність до компромісів, емпатичність, уміння слухати й говорити), асертивність (наступальність, готовність до вирішення конфліктів, екстраверсія, рішучість), самокерування (самоконтроль, емоційна стабільність, гнучкість у діях, інтернальність), рефлексивність (самопрезентація, самоусвідомлення, усвідомлення власного впливу на інших, аналітична соціальна перцепція).

Блок елементів «моральна компетентність» охоплює такі складові: цілісність/автентичність, чесність, мужність, вірність слову, відповідальність, смиренність/самокритичність, справедливість, турбота/співчуття, неупередженість до себе, поблажливості до інших.

Наступні два блоки елементів: «диференційної толерантності» (расової, національної, сексуальної, релігійної) та «директивності-субординативності» (директивність – здатність реалізовувати професійні владні повноваження, субординативність – здатність виконувати підвладні соціально-професійні ролі) віддзеркалюють специфічно професійний контекст соціальної компетентності фахівців водного транспорту.

Наводимо загальні результати соціологічного дослідження професійної соціальної компетентності фахівців водного транспорту.

Характеристика вибірки. Опитано 274 студентів ХДМА чоловічої статі, з них: студенти I курсу – 37,1%, II курсу – 21,7%, III курсу – 11%, IV курсу – 30,1%; контрактної форми навчання – 56,7%, бюджетної – 43,3%.

Рейтинг важливості факторів (груп параметрів) професійної соціальної компетентності за оцінками майбутніх фахівців водного транспорту має такий вигляд: найважливішими факторами є субординативність (здатність до прийняття адміністративного впливу) і директивність (здатність до вчинення адміністративного впливу) та диференційна толерантність (расова, національна, релігійна, сексуальна), менш важливі – фактори соціально-комунікативної компетентності й моральної компетентності.

Рейтинг реалізованості факторів (груп параметрів) професійної соціальної компетентності за оцінками майбутніх фахівців водного транспорту має схожий вигляд: найбільш реалізованими/виявленими факторами є субординативність і директивність та диференційна толерантність (статистично однаковий рівень реалізованості), менш реалізовані – фактори соціально-комунікативної компетентності та моральної компетентності з однаковим рівнем реалізованості.

Якщо «укрупнити» структуру ПСК за рахунок соціально-комунікативної компетентності, то рейтинг реалізованості факторів ПСК виглядатиме так: найбільш реалізованими/виявленими факторами є субор-

динативність і директивність, толерантність, рефлексивність, менш реалізовані – фактори моральної компетентності, самокерування й асертивності, найменш виявлений – фактор соціальної спрямованості (рис. 2).

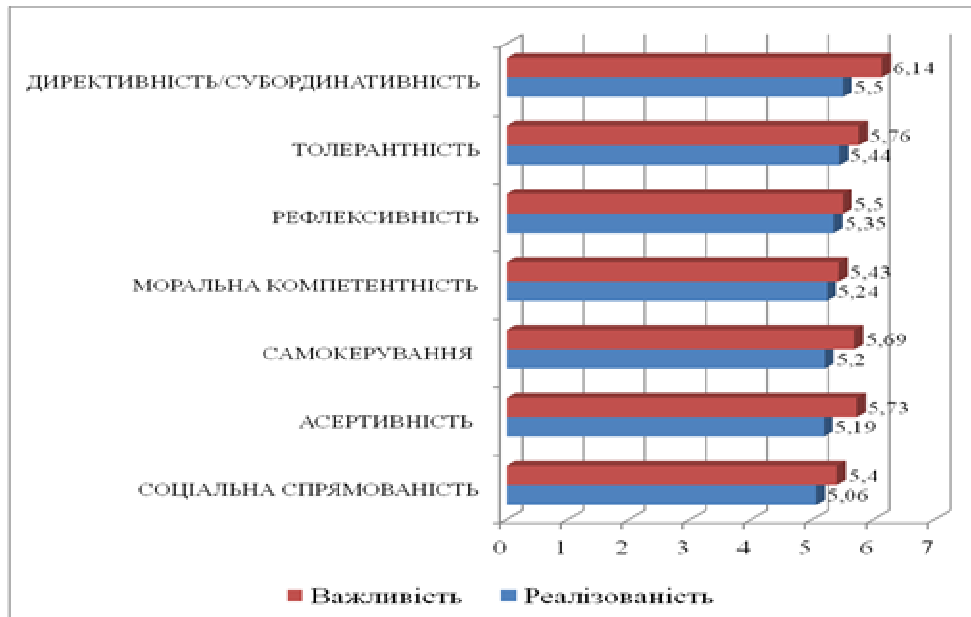

Рис. 2. Оцінки важливості та реалізованості основних факторів професійної соціальної компетентності студентів

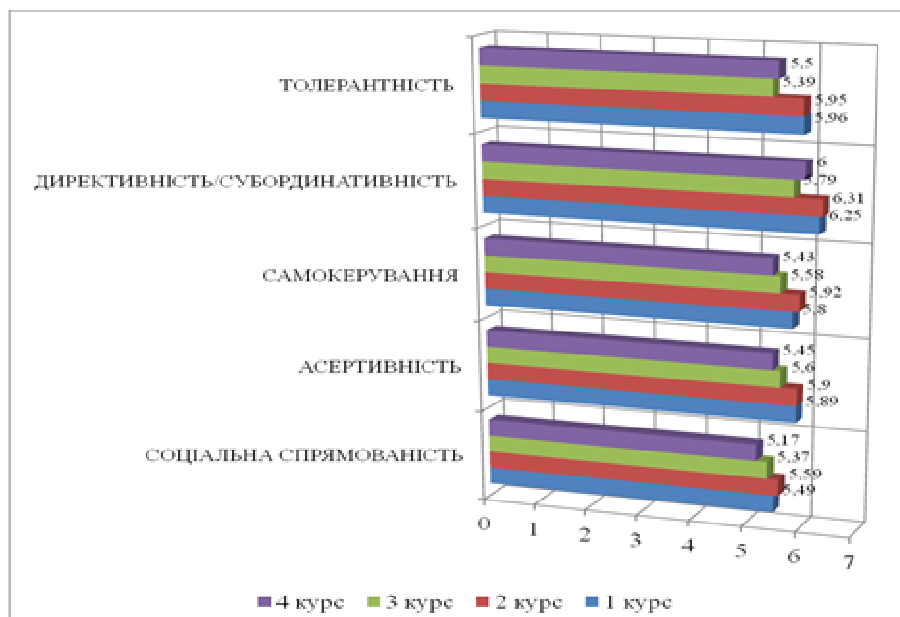

Рис. 3. Оцінки важливості факторів професійної соціальної компетентності та курс навчання студентів

Оцінки реалізованості факторів ПСК у студентів різних курсів статистично однакові (відсутні значущі відмінності), а оцінки важливості (рис. 3) факторів ПСК залежать від курсу навчання (крім моральної компетентності та рефлексивності). Загальна тенденція така: порівняно зі студентами I та II курсів, оцінки важливості факторів ПСК у студентів III і IV курсів значно нижчі (за критерієм Краскела-Уоллеса, $p \leq 0,05$).

Рис. 4. Рейтинг оцінок найбільш важливих параметрів професійної соціальної компетентності студентів

На думку студентів (рис. 4), найбільш важливими параметрами професійної соціальної компетентності є, зокрема, субординативність і директивність, а також толерантність (національна, расова, релігійна, але не сексуальна), деякі параметри моральної компетентності (відповідальність і самокритичність) та такі параметри соціально-комунікативної компетентності, як вміння ефективно говорити й слухати інших, гнучкість у діях і вчинках, рішучість, самоконтроль, емоційна стабільність, просоціальність (альтруїзм) та екстраверсія («контактність»).

Найбільш реалізованими/виявленими параметрами професійної соціальної компетентності студентів (рис. 5) є толерантність (расова, національна, релігійна), ряд параметрів моральної компетентності (мужність – готовність відстоювати те, що правильно або справедливо, відповідальність, вірність слову), субординативність та директивність і такі аспекти соціально-комунікативної компетентності, як вміння ефективно слухати інших, асертивність (вміння наполегливо проводити свою лінію, домагатися своїх цілей), аналітична соціальна перцепція (вміння пізнавати й оцінювати інших людей, уважно спостерігаючи за ними), самоусвідомлення, самоконтроль.

Майже половина (47,2% від загальної кількості) оцінок важливості параметрів професійної соціальної компетентності та четверта частина (25%) оцінок реалізованості ПСК залежні від курсу навчання студентів (критерій Краскела-Уоллеса, $p \leq 0,05$).

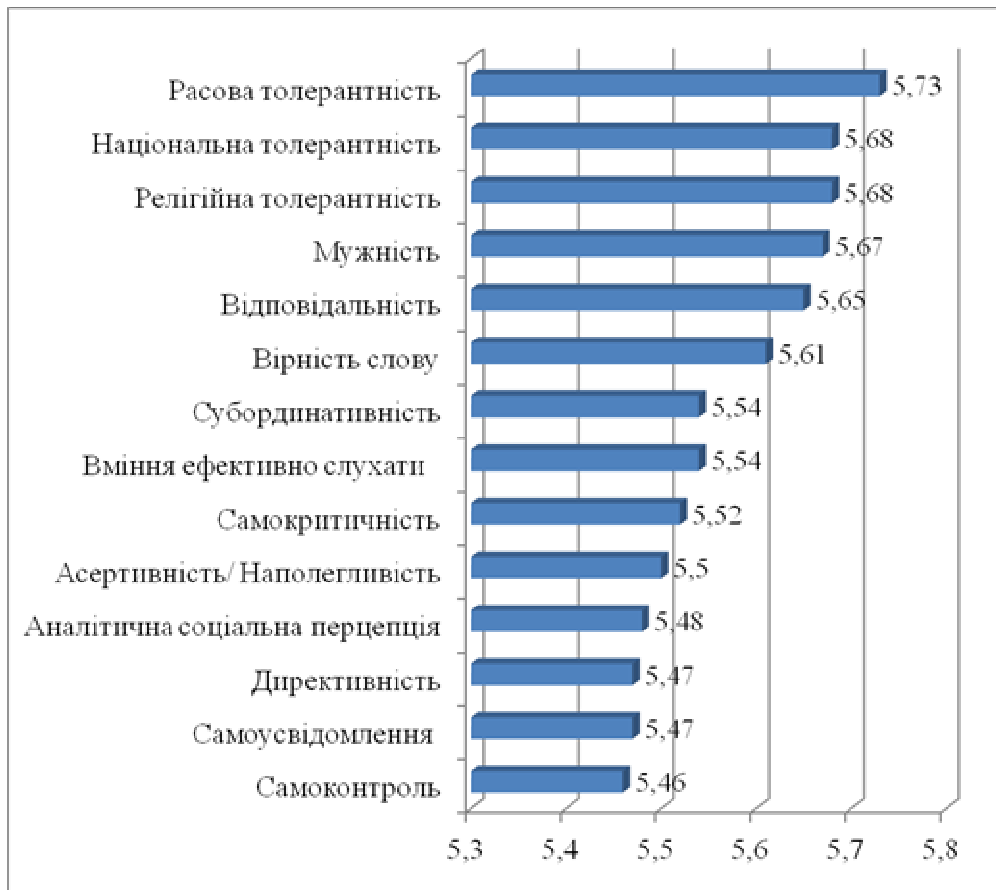

Рис. 5. Рейтинг оцінок найбільш реалізованих параметрів професійної соціальної компетентності студентів

Детальний аналіз цієї картини не є завданням нашого дослідження, зауважимо лише, що міра реалізованості найбільш важливого, на думку студентів, фактора СПК «Директивність і субординативність» не залежить від курсу навчання студентів.

Як впливає на оцінки важливості та реалізованості параметрів СПК форма навчання, наявність серед родичів представників морських професій, тип помешкання студентів?

Форма навчання (контрактна/бюджетна) студентів майже не впливає на їх оцінки важливості та реалізованості СПК. Разом з тим, «контрактники» вважають національну толерантність більш важливою, ніж «бюджетники». Студенти, які навчаються за контрактом, порівняно з тими, які навчаються за державним замовленням, значущо вище оцінюють реалізованість ними таких параметрів СПК, як готовність розв'язувати конфлікти та прийняття критики й зворотного зв'язку, і нижче оцінюють реалізованість аналітичної соціальної перцепції.

Наявність серед родичів студентів представників морських професій справляє дещо більший вплив на їх оцінки важливості та реалізованості СПК. Так, ті студенти, які мають родичів – представників морських професій, порівняно зі студентами, у яких немає таких родинних зв'язків, вважають більш важливими параметрами СПК готовність до компромісів, емоційну стабільність, гнучкість у діях і вчинках, прийняття критики й зворотного зв'язку. Вони також значущо вище оцінюють реалізованість

ними таких параметрів СПК, як емоційна стабільність і управління самопрезентацією, та нижче оцінюють реалізованість ними параметрів гнучкості перспективи й національної толерантності.

Студенти, які мешкають у гуртожитку, порівняно зі студентами, які живуть в окремій квартирі, значущо вище цінують такі параметри моральної компетентності, як цілісність/автентичність (здатність чинити відповідно до своїх принципів, цінностей і переконань) та поблажливість (здатність пробачити іншим людям їх помилки). Вони також значущо нижче оцінюють реалізованість ними таких параметрів СПК, як просоціальність (альтруїзм), рішучість, прийняття критики й зворотного зв'язку, інтернальність, управління самопрезентацією, відповідальність.

Висновки. За результатами соціологічного дослідження професійної соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту встановлено:

1. Найважливішими *факторами* професійної ПСК, за оцінками майбутніх фахівців водного транспорту, є субординативність і директивність та диференційна толерантність (расова, національна, релігійна, сексуальна), менш важливі – фактори соціально-комунікативної та моральної компетентностей. Найбільш реалізованими/виявленими факторами ПСК, за оцінками студентів, є субординативність і директивність та диференційна толерантність, менш реалізовані – фактори соціально-комунікативної компетентності та моральної компетентності з однаковим рівнем реалізованості.

2. Оцінки реалізованості факторів ПСК у студентів різних курсів статистично однакові, а оцінки важливості факторів ПСК залежать від курсу навчання (крім моральної компетентності та рефлексивності). Загальна тенденція така: порівняно зі студентами I та II курсів, оцінки важливості факторів ПСК у студентів III і IV курсів статистично значно нижчі.

3. Найважливішими *параметрами* ПСК є, щонайперше, субординативність і директивність, а також диференційна, деякі параметри моральної компетентності (відповідальність і самокритичність) та такі параметри соціально-комунікативної компетентності, як уміння ефективно говорити й слухати інших, гнучкість у діях і вчинках, рішучість, самоконтроль, емоційна стабільність, просоціальність та екстраверсія.

4. Найбільш реалізованими/виявленими *параметрами* ПСК студентів є диференційна толерантність, низка параметрів моральної компетентності (мужність, відповідальність, вірність слову), субординативність та директивність, і вибрані аспекти соціально-комунікативної компетентності – уміння ефективно слухати інших, асертивність, аналітична соціальна перцепція, самоусвідомлення, самоконтроль.

5. Майже половина оцінок важливості параметрів професійної соціальної компетентності та четверта частина оцінок реалізованості ПСК залежні від курсу навчання студентів. Відзначимо, що міра реалізованості найбільш важливого, на думку студентів, фактора СПК «Директивність і субординативність» не залежить від курсу їх навчання.

6. На оцінки студентами важливості та реалізованості параметрів їх СПК впливає форма навчання, наявність серед родичів представників морських професій, тип житла, у якому вони мешкають.

Список використаної літератури

1. Байков Ю. Н., Егоров Д. Е. Диагностика социальной компетентности. Результаты апробации диагностического комплекса. *Журнал прикладной психологии*. 2002. № 6. С. 12–24.
2. Безрукова О. А. Відповідальність в сучасному світі: соціологічні інтерпретації та емпіричні студії : монографія. Запоріжжя : Вид-во «Хортицький національний навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр», 2015. 308 с.
3. Глебова Н. І. Матеріали глибинних інтерв'ю і пошукового соціологічного дослідження за темою докторського дисертаційного дослідження «Методологічні засади формування соціальної компетентності фахівців водного транспорту України в умовах неперервної професійної освіти» (затверджено Вченою Радою Мелітопольського державного педагогічного університету, протокол № 5 від 02.12.2016).
4. Глебова Н. І. Соціальна компетентність фахівців водного транспорту в соціологічних вимірах. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики* : зб. наук. пр. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2018. Вип. 77. С. 144–154.
5. Зимняя И. А. Единая социально-профессиональная компетентность выпускника университета: понятие, подходы к формированию и оценке : раздаточный материал для проведения занятий. Москва : Гос. технолог. ун-т «Москов. ин-т стали и сплавов», 2008. 54 с.
6. Истомина О. А., Орлова М. Ю. Морские экипажи: опыт социально-психологического изучения. Владивосток : Мор. гос. ун-т, 2005. 142 с.
7. Корольчук М. С. Психофізіологія працездатності корабельних спеціалістів в екстремальних умовах : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.02. Київ, 1996. 399 с.
8. Криворучко П. П. Психологічне забезпечення професійної діяльності корабельних спеціалістів у тривалому плаванні : дис. ... канд. психол. наук : 20.02.02. Київ : КВГІ, 2006. 263 с.
9. Нечитайло І. С. Системно-кодова концепція взаємодії суспільства та освіти : автореф. дис. ... д-ра соц. наук : 22.00.04, Київ, 2017. 39 с.
10. Орлова М. Ю. Социальная и социально-психологическая компетентность личности профессионала. *Вестник МГУ им. Г. И. Невельского*. 2003. № 4. С. 52–57.
11. Панарин И. А., Очнев В. В., Шлегель А. В. Психология социальной ответственности: современное состояние и подходы. *Социальная политика и социология*. 2012. № 8. С. 109–116.
12. Погрібна В. Л. Соціологія професіоналізму : монографія. Київ : Алерта : КНТ : ЦУЛ, 2008. 336 с.
13. Ручка А. О. Компетентність як ресурс життєвої активності. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2017. С. 264–274.
14. Степаненко В. Безвідповідальне суспільство? *Українське суспільство 1992–2009. Динаміка соціальних змін* / за ред. д-ра екон. наук В. Ворони, д-ра соц. наук М. Шульги. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2009. 560 с.
15. Соціально-економічні, соціально-педагогічні та соціально-психологічні проблеми морської освіти : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (Мелітополь, 14–16 червня 2012 р.) / за заг. ред В. О. Чигрина, Є. П. Масюткіна. Мелітополь : Колор Принт, 2013. 160 с.
16. Теорія і практика самоменеджменту психофізичних станів моряка з активізації людського ресурсу та вирішення проблеми аварійності на флоті : монографія / Т. Г. Зайцева, В. Ф. Ходаковський, за ред. Т. Г. Зайцевої. Херсон : ХДМА, 2012. 136 с.
17. Чигрин В. А. Отчет по результатам опроса студентов КГМТУ (Керчь, апрель 2011 г.). Керчь : КГМТУ, 2011. 128 с.
18. Шафран Л. М., Псядло Э. М. Теория и практика профессионального психофизического отбора моряков. Одесса : Феникс, 2008. 292 с.
19. Social competency of the professional groups of water transport experts: constitutionalization of a sociological research. *Sociological discourse. European political and law discourse*. Berostav Družstvo, Praha, 2018. Vol. 5. Issue 2. P. 239–252.
20. Kahveci E., Lane T., Sampson H. Transnational Seafarer Communities. Cardiff University, 2002. Available at http://www.sirc.cf.ac.uk/6_Multinational_Crews.aspx (дата звернення: 12.03.2018).

21. Kanning U. Soziale Kompetenz – Definition, Strukturen und Prozesse. *Zeitschrift für Psychologie*. 2002. № 210 (4). S. 154–163.

22. Kanning U., Horenburg M. Social Competence – an Overview of Contemporary Research and Practice. *Вісник Одеського національного університету. Психологія*. 2014. Т. 19. Вип. 2. С. 141–153.

23. Kilic K., Tavacioglu L., Bolat P. Influence of Emotional Intelligence on the Work Performance of Seafarers. *Marine Navigation and Safety of Sea Transportation STCW, Maritime Education and Training (MET), Human Resources and Crew Manning, Maritime Policy, Logistics and Economic Matters Edited by Tomasz Neumann CRC Press*. 2013. P. 169–174.

24. Kurtz Thomas. Der Kompetenzbegriff in der Soziologie. *Soziologie der Kompetenz*. VS Verlag für Sozialwissenschaften (Wiesbaden). 2010. 294 Seiten. P. 7–25.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2018.

Глебова Н. И. Профессионально-социальная компетентность будущих специалистов водного транспорта (социологическое исследование)

В статье рассмотрены подходы к изучению социальной компетентности специалистов как интегральной характеристики эффективности социализации личности профессионала и условия интеграции социально востребованных качеств межличностного социального взаимодействия в интеракции, идентичности и презентации. Проанализирована специфика исследования социальных характеристик отраслевого специалиста средствами социологии по результирующим универсальным и инвариантным формам проявления социально-профессионального взаимодействия. Установлен перечень базовых социологических маркеров качества успешных социальных взаимодействий и производительных соотношений социальной и профессиональной поведения групп отраслевых специалистов. Рассмотрены результаты социологического исследования наиболее важных параметров и анализа показателей рейтингов важности и реализуемости факторов (групп параметров) профессиональной социальной компетентности будущих специалистов водного транспорта.

Ключевые слова: социальная компетентность, социальное взаимодействие, специалисты отрасли водного транспорта, социологические параметры, социологическое исследование.

Hlebova N. Professional and Social Competence of Future Specialists in Water Transport (Sociological Research)

The article examines approaches to the study of the social competence of specialists as an integral characteristic of the effectiveness of the socialization of the personality of a professional and the achievement of real goals in a particular social context and the conditions for the integration of the socially claimed qualities of interpersonal social interaction in interaction, identity and presentation. The specificity of the study of social characteristics of a branch specialist by means of sociology is analyzed. The resulting universal and invariant forms of manifestation of social and professional interaction are analyzed. The basic elements of the process of realization of socio-psychological qualities of different structural levels of the social and individual consciousness of the personality of the future specialist are determined, which ensures its professional efficiency in their integrity. The list of basic sociological markers of the quality of successful social interactions, solution of problem situations in the communication process and successful fulfillment of professional social roles for water transport specialists is established.

The applied model of the study of factors influencing the formation of professional social competence of future specialists of water transport on the basis of unified measurement methods and the use of indicators independent of the variety of specific conditions is substantiated.

According to the results of sociological research of the most important parameters and consideration of indicators of importance of the importance and implementation of factors (groups of parameters) of professional social competence of future specialists in water transport, the factors of formation of productive relations of social and professional behavior of groups of industry specialists are analyzed.

Key words: social competence, social interaction, experts in the field of water transport, sociological parameters, sociological research.